

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifimiz ilişikte sunulmuş olup gereğini arz ederiz.

Saygılarımızla.

Salih KAPUSUZ
Ankara Milletvekili
AK PARTİ Grup Başkan V.

Faruk ÇELİK
Bursa Milletvekili
AK PARTİ Grup Başkan V.

Haluk İPEK
Ankara Milletvekili
AK PARTİ Grup Başkan V.

Eyüp FATSA
Ordu Milletvekili
AK PARTİ Grup Başkan V.

Sadullah ERGİN
Hatay Milletvekili
AK PARTİ Grup Başkan V.

6.- Vahit KIRIŞCI	Adana Milletvekili
7.- Ali KÜÇÜKAYDIN	Adana Milletvekili
8.- Ayhan Zeynep TEKİN	Adana Milletvekili
9.- Abdullah TORUN	Adana Milletvekili
10.- Ziyattin YAĞCI	Adana Milletvekili
11.- Mahmut GÖKSU	Adıyaman Milletvekili
12.-Sait AÇBA	Afyon Milletvekili
13.- Halil AYDOĞAN	Afyon Milletvekili
14.- Ahmet KOCA	Afyon Milletvekili
15.- Mehmet Melik ÖZMEN	Ağrı Milletvekili
16.- Hatil ÖZYOLCU	Ağrı Milletvekili
17.- Mehmet Kerim YILDIZ	Ağrı Milletvekili
18.- Ali Rıza ALABOYUN	Aksaray Milletvekili
19.- Ahmet YAŞAR	Aksaray Milletvekili
20.- Hamza ALBAYRAK	Amasya Milletvekili
21.- Akif GÜLLE	Amasya Milletvekili
22.- Beşir ATALAY	Ankara Milletvekili
23.- Telat KARAPINAR	Ankara Milletvekili

24.- Faruk KOÇA	Ankara Milletvekili
25.- Remziye ÖZTOPRAK	Ankara Milletvekili
26.- Nur Doğan TOPALOĞLU	Ankara Milletvekili
27.- Mustafa TUNA	Ankara Milletvekili
28.- Ersönmez YARBAY	Ankara Milletvekili
29.- Mustafa Said YAZICIOĞLU	Ankara Milletvekili
30.- Osman AKMAN	Antalya Milletvekili
31.- Mevlüt ÇAVUŞOĞLU	Antalya Milletvekili
32.- Kenan ALTUN	Ardahan Milletvekili
33.- Orhan YILDIZ	Artvin Milletvekili
34.- Ahmet ERTÜRK	Aydın Milletvekili
35.- Ali Osman SALI	Balıkesir Milletvekili
36.- Ahmet İNAL	Batman Milletvekili
37.- Fahrettin POYRAZ	Bilecik Milletvekili
38.- Mahfuz GÜLER	Bingöl Milletvekili
39.- Abdurrahim AKSOY	Bitlis Milletvekili
40.- Yüksel COŞKUNYÜREK	Bolu Milletvekili
41.- Mehmet GÜNER	Bolu Milletvekili
42.- Metin YILMAZ	Bolu Milletvekili
43.- Mehmet ALP	Burdur Milletvekili
44.- Abdulmecit ALP	Bursa Milletvekili
45.- Faruk ANBARCIOĞLU	Bursa Milletvekili
46.- Şerif BİRİNÇ	Bursa Milletvekili
47.- Zafer HİDİROĞLU	Bursa Milletvekili
48.- Şevket ORHAN	Bursa Milletvekili
49.- Mehmet Emin TUTAN	Bursa Milletvekili
50.- Mehmet DANIŞ	Çanakkale Milletvekili
51.- İbrahim KÖŞDERE	Çanakkale Milletvekili
52.- Tevfik AKBAK	Çankırı Milletvekili
53.- İsmail ERİCEKLİ	Çankırı Milletvekili
54.- Hikmet ÖZDEMİR	Çankırı Milletvekili
55.- Agah KAFKAS	Çorum Milletvekili
56.- Ali Yüksel KAVUSTU	Çorum Milletvekili
57.- Osman Nuri FİLİZ	Denizli Milletvekili
58.- M. İhsan ARSLAN	Diyarbakır Milletvekili

59.- Mehmet Mehdi EKER	Diyarbakır Milletvekili
60.- Ali İhsan MERDANOĞLU	Diyarbakır Milletvekili
61.- Cavit TORUN	Diyarbakır Milletvekili
62.- Metin KAŞIKOĞLU	Düzce Milletvekili
63.- Yaşar YAKIŞ	Düzce Milletvekili
64.- M. Necati ÇETİNKAYA	Elazığ Milletvekili
65.- Şemsettin MURAT	Elazığ Milletvekili
66.- Talip KABAN	Erzincan Milletvekili
67.- Muzaffer GÜLYURT	Erzurum Milletvekili
68.- Ömer ÖZYILMAZ	Erzurum Milletvekili
69.- Fahri KESKİN	Eskişehir Milletvekili
70.- Hasan Murat MERCAN	Eskişehir Milletvekili
71.- Nurettin AKTAŞ	Gaziantep Milletvekili
72.- Mahmut DURDU	Gaziantep Milletvekili
73.- Mehmet SARI	Gaziantep Milletvekili
74.- Fatma ŞAHİN	Gaziantep Milletvekili
75.- Ahmet UZER	Gaziantep Milletvekili
76.- Adem TATLI	Giresun Milletvekili
77.- Ali TEMÜR	Giresun Milletvekili
78.- Sabri VARAN	Gümüşhane Milletvekili
79.- Temel YILMAZ	Gümüşhane Milletvekili
80.- Felmi ÖZTUNÇ	Hakkari Milletvekili
81.- İsmail SOYLU	Hatay Milletvekili
82.- Mehmet Emin Murat BİLGİÇ	Isparta Milletvekili
83.- İlhan ALBAYRAK	İstanbul Milletvekili
84.- Mustafa BAŞ	İstanbul Milletvekili
85.- Yahya BAŞ	İstanbul Milletvekili
86.- Hüseyin BESLİ	İstanbul Milletvekili
87.- Ali COŞKUN	İstanbul Milletvekili
88.- Nimet ÇUBUKÇU	İstanbul Milletvekili
89.- Mehmet Beyazıt DENİZOLGUN	İstanbul Milletvekili
90.- Nazım EKREN	İstanbul Milletvekili
91.- Gürsoy EROĞ	İstanbul Milletvekili
92.- İrfan GÜNDÜZ	İstanbul Milletvekili
93.- Halide İNCEKARA	İstanbul Milletvekili

94.- Hüseyin KANSU	İstanbul Milletvekili
95.- Cengiz KAPTANOĞLU	İstanbul Milletvekili
96.- Muharrem KARSU	İstanbul Milletvekili
97.- Burhan KUZU	İstanbul Milletvekili
98.- Gülseren TOPUZ	İstanbul Milletvekili
99.- Zeynep Karahan USLU	İstanbul Milletvekili
100.- Zekeriya AKÇAM	İzmir Milletvekili
101.- Tefik ENSARİ	İzmir Milletvekili
102.- Fazıl KARAMAN	İzmir Milletvekili
103.- İsmail KATMERCİ	İzmir Milletvekili
104.- Mehmet S. TEKELİOĞLU	İzmir Milletvekili
105.- Mehmet Ali BULUT	Kahramanmaraş Milletvekili
106.- Ayın DOĞAN	Kahramanmaraş Milletvekili
107.- Mehmet YILMAZCAN	Kahramanmaraş Milletvekili
108.- Ali ÖGÜTEN	Karabük Milletvekili
109.- Yüksel ÇAVUŞOĞLU	Karaman Milletvekili
110.- Yusuf Selahattin BEYRİBEY	Kars Milletvekili
111.- Zeki KARABAYIR	Kars Milletvekili
112.- Sinan ÖZKAN	Kastamonu Milletvekili
113.- Musa SIVACIOĞLU	Kastamonu Milletvekili
114.- Adem BAŞTÜRK	Kayseri Milletvekili
115.- Mustafa DURU	Kayseri Milletvekili
116.- Mustafa ELİTAŞ	Kayseri Milletvekili
117.- Niyazi ÖZCAN	Kayseri Milletvekili
118.- Sadık YAKUT	Kayseri Milletvekili
119.- Taner YILDIZ	Kayseri Milletvekili
120.- Ramazan CAN	Kırkkale Milletvekili
121.- Murat YILMAZER	Kırkkale Milletvekili
122.- Mikail ARSLAN	Kırşehir Milletvekili
123.- Hacı TURAN	Kırşehir Milletvekili
124.- Hasan KARA	Kilis Milletvekili
125.- Veli KAYA	Kilis Milletvekili
126.- Eyüp AYAR	Kocaeli Milletvekili
127.- Nevzat DOĞAN	Kocaeli Milletvekili
128.- Nihat ERGÜN	Kocaeli Milletvekili

129.- Hasan ANGI	Konya Milletvekili
130.- Ahmet BÜYÜKAKKAŞLAR	Konya Milletvekili
131.- Muharrem CANDAN	Konya Milletvekili
132.- Orhan ERDEM	Konya Milletvekili
133.- Sami GÜÇLÜ	Konya Milletvekili
134.- Özkan ÖKSÜZ	Konya Milletvekili
135.- Kerim ÖZKUL	Konya Milletvekili
136.- Harun TÜFEKÇİ	Konya Milletvekili
137.- Alaettin GÜVEN	Kütahya Milletvekili
138.- Hüsnü ORDU	Kütahya Milletvekili
139.- Halil İbrahim YILMAZ	Kütahya Milletvekili
140.- Miraç AKDOĞAN	Malatya Milletvekili
141.- Ali Osman BAŞKURT	Malatya Milletvekili
142.- Ahmet Münir ERKAL	Malatya Milletvekili
143.- Süleyman SARIBAŞ	Malatya Milletvekili
144.- İsmail BİLEN	Manisa Milletvekili
145.- Mehmet CERÇİ	Manisa Milletvekili
146.- Hüseyin TANRIVERDİ	Manisa Milletvekili
147.- Nihat ERI	Mardin Milletvekili
148.- Ömer İNAN	Mersin Milletvekili
149.- Seracettin KARAYAGİZ	Muş Milletvekili
150.- Medeni YILMAZ	Muş Milletvekili
151.- Mehmet ELKATMIŞ	Nevşehir Milletvekili
152.- Osman SEYFİ	Nevşehir Milletvekili
153.- Erdoğan ÖZEGEN	Niğde Milletvekili
154.- Hamit TAŞÇI	Ordu Milletvekili
155.- Durdur Mehmet KASTAL	Osmaniye Milletvekili
156.- Mehmet SARI	Osmaniye Milletvekili
157.- Şükrü ÜNAL	Osmaniye Milletvekili
158.- İlyas ÇAKIR	Rize Milletvekili
159.- Abdulkadir KART	Rize Milletvekili
160.- İmdat SÜTLÜOĞLU	Rize Milletvekili
161.- Hasan Ali ÇELİK	Sakarya Milletvekili
162.- Şaban DIŞLI	Sakarya Milletvekili
163.- Ayhan Sefer ÜSTÜN	Sakarya Milletvekili

164.- Mustafa ÇAKIR	Samsun Milletvekili
165.- Mustafa DEMİR	Samsun Milletvekili
166.- Mehmet KURT	Samsun Milletvekili
167.- Ahmet YENİ	Samsun Milletvekili
168.- Öner ERGENÇ	Siirt Milletvekili
169.- Öner GÜLYEŞİL	Siirt Milletvekili
170.- Cahit CAN	Sinop Milletvekili
171.- Osman KILIÇ	Sivas Milletvekili
172.- Abdullatif ŞENER	Sivas Milletvekili
173.- Orhan TAŞ	Sivas Milletvekili
174.- Selami UZUN	Sivas Milletvekili
175.- Yahya AKMAN	Şanlıurfa Milletvekili
176.- Mehmet Faruk BAYRAK	Şanlıurfa Milletvekili
177.- Zülfikar İZOL	Şanlıurfa Milletvekili
178.- Mahmut KAPLAN	Şanlıurfa Milletvekili
179.- Mehmet Atilla MARAŞ	Şanlıurfa Milletvekili
180.- Mehmet ÖZLEK	Şanlıurfa Milletvekili
181.- İbrahim Hakkı BİRLİK	Şırnak Milletvekili
182.- Abdullah Veli SEYDA	Şırnak Milletvekili
183.- Zeyid ASLAN	Tokat Milletvekili
184.- İbrahim ÇAKMAK	Tokat Milletvekili
185.- Resul TOSUN	Tokat Milletvekili
186.- Mustafa CUMUR	Trabzon Milletvekili
187.- Faruk Nafiz ÖZAK	Trabzon Milletvekili
188.- Ahmet ÇAGLAYAN	Uşak Milletvekili
189.- Alim TUNÇ	Uşak Milletvekili
190.- Maliki Ejder ARVAS	Van Milletvekili
191.- Hacı BİNER	Van Milletvekili
192.- Hüseyin ÇELİK	Van Milletvekili
193.- Cüneyit KARABIYIK	Van Milletvekili
194.- Şükrü ÖNDER	Yalova Milletvekili
195.- Bekir BOZDAĞ	Yozgat Milletvekili
196.- Mehmet ÇİÇEK	Yozgat Milletvekili
197.- Fazlı ERDOĞAN	Zonguldak Milletvekili
198.- Polat TÜRKMEN	Zonguldak Milletvekili

GENEL GEREKÇE

Avrupa Birliğine üye adayı olan Ülkemizin Kopenhag Siyasi Kriterleri bağlamında yerine getirmesi gereken hususlar ile yasal düzenlemeler 24 Temmuz 2003 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan "Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesinc İlişkin Ulusal Program"da belirlenmiş bulunmaktadır.

Bir taraftan hayat hakkının, demokratik toplumun temel değeri olduğunu ve ölüm cezasının kaldırılmasının, bu hakkın korunması ve tüm insanların doğuştan gelen onurunun bütünüyle tanınması için elzem olduğunu vurgulayan ve Ülkemizce de imzalanan İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Avrupa Sözleşmesi'ne Ek 13 No'lu Protokol gereğince ölüm cezasının kaldırılmış olması; diğer yandan , dünyada gelişen yeni demokratik açılımlara uyum sağlanması ve bu açılıma uygun bir şekilde temel hak ve hürriyetlerin, evrensel düzeyde kabul edilmiş standart ve normlar ile Avrupa Birliği kriterleri seviyesine çıkarılması amacıyla kanunlarımızda düzenlemeler yapılması ihtiyacı temel yasamız olan Anayasada da değişiklikler yapma zorunluluğu doğurmuştur.

Bu zorunluluktan hareketle, hazırlanan Kanun Teklifiyle, Anayasanın bazı maddelerinde değişiklik yapılması öngörülmektedir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1.– 2003 Katılım Ortaklığı Belgesinde, Türkiye'nin taraf olduğu ilgili uluslar arası sözleşmeler doğrultusunda cinsiyete göre ayırım yapılmaksızın, tüm bireylerin insan haklarından ve temel hürriyetlerden hukuken ve fiilen tam olarak yararlanmasının teminat altına alınması beklentisi yer almaktadır.

Öte yandan Avrupa Birliği Temel Haklar Şartının 20 nci maddesinde herkesin kanunlar önünde eşit olduğu vurgulanmıştır. Avrupa Birliği Anayasa Taslağına ayrı bir bölümle ilave edilen Temel Haklar Şartının "III. Eşitlik" başlıklı Bölümünün 23 üncü maddesinde, "İstihdam, çalışma ve ücret de dahil olmak üzere her alanda, erkeklerle kadınlar arasında eşitlik sağlanacaktır." Denilmektedir. Maddenin ikinci fıkrasında, yeterli ölçüde temsil edilemeyen cinsiyetin lehine belirli avantajlar sağlayan önlemlerin sürdürülmesinin veya kabul edilmesinin eşitlik ilkesine aykırı olmayacağı öngörülmektedir.

MADDE 2.– Avrupa Birliğine üye tüm ülkeler gibi, Ülkemiz de İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Avrupa Sözleşmesi'ne Ek 13 No'lu Protokol'ü imzalamıştır. Söz konusu Protokol idam cezasını tamamen kaldırmayı öngörmektedir. Ülkemiz 13 No'lu Protokol'ü henüz onaylamamışsa da, onaydan önce konuyla ilgili olarak Anayasada gerekli değişiklikleri yapmak amacıyla, 15 inci maddeden ölüm cezasının infazıyla ilgili ibare çıkartılmaktadır.

MADDE 3.– Ölüm cezasının tamamen kaldırılması amacıyla 15 inci maddede yapılan değişikliğe paralel olarak, 17 nci maddede de gerekli değişiklik yapılmaktadır.

MADDE 4.– Basının, demokratik yönetimde üstlendiği önemli görev nedeniyle basın araçları anayasalarda ayrıca koruma altına alınmaktadır. 2003 Katılım Ortaklığı Belgesinde bu konudaki reformların sürdürülmesi gerektiği de öngörüldüğünden, 30 uncu madde 1961 Anayasasına da uygun şekilde yeniden düzenlenmektedir.

MADDE 5.– Ölüm cezasının tamamen kaldırılması amacıyla 15 ve 17 nci maddelerde yapılan değişikliğe paralel olarak, 38 inci maddede de gerekli değişiklik yapılmaktadır.

Öte yandan Avrupa Birliği Müktesabatının parçası olan Uluslar arası Ceza Divanına Türkiye'nin katılımı ve Divan statüsüne taraf olması halinde belli durumlarda yargılanmak üzere kendi vatandaşlarını Divana teslim etme yükümlülüğünü üstlenecektir. Maddenin son fıkradaki değişiklikle söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmesi amaçlanmaktadır.

MADDE 6.– Ölüm cezasının tamamen kaldırılması amacıyla 15,17 ve 38 inci maddelerde yapılan değişikliğe paralel olarak, 87 nci maddede de gerekli değişiklik yapılmaktadır.

MADDE 7.– Uygulamada usulüne göre yürürlüğe konulmuş insan haklarına ilişkin milletlerarası andlaşmalar ile kanun hükümlerinin çelişmesi halinde ortaya çıkacak bir uyumsuzluğun hallinde hangisine öncelik verileceği konusundaki tereddütlerin giderilmesi amacıyla 90 nci maddenin son fıkrasına hüküm eklenmektedir.

MADDE 8.– Avrupa Birliği 2003 İlerleme Raporunda sivil-asker ilişkilerinin Avrupa Birliği ülkelerindeki standartlara uygun hale getirilmesi için , sivil kurumlarda askeri temsilcilerin yer almaması önerildiğinden, idarenin sivilleştirilmesinin sağlanması amacıyla 131 inci maddenin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle, Yüksek Öğretim Kurulunun oluşturulmasında Genelkurmay Başkanlığının aday göstermesine son verilmektedir.

MADDE 9.– Devlet Güvenlik Mahkemelerin yetki, sorumluluk ve işleyişinin, Avrupa ölçülerine uygun hale getirilmesi, 2003 tarihli Katılım Ortaklığı Belgesi ve 2003 İlerleme Raporunda beklenti olarak yer aldığından, bu mahkemelerin kuruluşuna ilişkin 143 üncü madde hükmünün yürürlükten kaldırılması öngörülmektedir.

MADDE 10.– Avrupa Birliği 2002 İlerleme Raporunda şeffaflık ve etkin yönetimin sağlanmasının önemi vurgulandığından, Devlet harcamalarının denetlenmesinde şeffaflığın sağlanması amacıyla 160 inci maddenin son fıkrası madde metninden çıkartılmaktadır.

MADDE 11.– Yürürlük maddesidir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASININ BAZI MADDELERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

MADDE 1.— 07.11.1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 10 uncu maddesinin birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Kadın ve erkek eşit haklara sahiptir.”

MADDE 2.— Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 15 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “ile, ölüm cezalarının infazı” ibaresi madde metninden çıkartılmıştır.

MADDE 3.— Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 17 nci maddesinin dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkrâ hükmü dışındadır.”

MADDE 4.— Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 30 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 30. — Kanuna uygun şekilde basın işletmesi olarak kurulan basımevi ve eklentileri ile basın araçları suç aleti olduğu gerekçesiyle zapt ve müsadere edilemez veya işletilmekten olukonulamaz.”

MADDE 5.— Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 38 inci maddesinin dokuzuncu fıkrası madde metninden çıkartılmış, onuncu fıkrası ile son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Ölüm cezası ve genel müsadere cezası verilemez.”

“Uluslar arası Ceza Divanına taraf olmanın gerektirdiği yükümlülükler hariç olmak üzere vatandaş suç sebebiyle yabancı bir ülkeye geri verilemez”

MADDE 6.— Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 87 nci maddesinde yer alan “, mahkemelerce verilip kesinleşen ölüm cezalarının yerine getirilmesine” ibaresi madde metninden çıkartılmıştır.

MADDE 7.— Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 90 inci maddesinin son fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalar ile kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.”

MADDE 8. – Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 131 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Yükseköğretim Kurulu, Üniversiteler ve Bakanlar Kurulunca seçilen ve sayıları, nitelikleri, seçilme usulleri kanunla belirlenen adaylar arasından rektörlük ve öğretim üyeliğinde başarılı hizmet yapmış profesörlere öncelik vermek sureti ile Cumhurbaşkanınca atanan üyeler ve Cumhurbaşkanınca doğrudan doğruya seçilen üyelerden kurulur.”

MADDE 9. – Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 143 üncü maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 10. – Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 160 ıncı maddesinin son fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 11. – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer ve halkoylamasına sunulması halinde tümüyle oylanır.

